

УДК 37. 015. 3.(477):42(07)

Т.В. КРАМАРЕНКО, С.І. МЕДИНСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано основні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні англійської мови, а також описано перспективи їх подальшого використання. Розкрито поняття “інформаційно-комунікаційні технології навчання”. На основі аналізу різноманітних підходів застосування комп’ютерної комунікації висвітлено суть цього поняття та обґрунтовано способи його подальшого використання під час викладання англійської мови. Запропоновано систематизацію основних складових засобів сучасних інформаційних технологій. Подано основні комунікативні можливості комп’ютерної комунікації.

Ключові слова: інтеграція інформаційних та комунікаційних технологій, дистанційне навчання, традиційні освітні технології, автентичне спілкування, міжкультурна комунікація.

За постіндустріальної доби, що настала, Інтернет та індустрія інформаційно-комунікаційних технологій стрімко увійшли в наше життя й органічно доповнили практично всі сфери людської діяльності, зокрема педагогічну. Під їхнім потужним впливом усе нині стає “новим”: економіка, політика, наука, освіта, відбувається переорієнтація суспільної свідомості на необхідність оволодіння новими формами, культурою професійної комунікації як частиною універсальної культури, що характеризує рівень розвитку сучасного суспільства. Глобальні інформаційні мережі настільки органічно вплелися в життя сучасної цивілізації, що обійтися без них уже неможливо.

Теоретичним і практичним аспектам проблеми комп’ютеризації освіти присвячені праці Б. Гершунського, В. Долматова, А. Короткова, Є. Машбіца, В. Монахова, Н. Морзе, О. Тищенко та ін. Можливості комп’ютерної комунікації у ВНЗ щодо змін змісту навчання з дисциплін розкривають М. Алексєєв, Б. Гершунський, А. Петров. Проте науковці акцентують переважно на властивостях комп’ютерних технологій як універсальних засобів обробки інформації. Окремі аспекти інформатизації вивчення іноземних мов висвітлювали М. Акіпова, Е. Носенко, О. Полат та ін. Проте ґрунтовних досліджень з визначення й реалізації можливостей інформаційно-комунікативних систем у процесі викладання англійської мови бракує.

Мета статті – розкрити можливості інформаційно-комунікативних систем у процесі викладання англійської мови

Згідно з метою поставлено завдання: на основі аналізу існуючих підходів науковців до проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання англійської мови розкрити поняття “інформаційно-комунікаційні технології навчання”; на основі аналізу різноманітних підходів застосування комп’ютерної комунікації розкрити суть цього поняття й обґрунтувати способи його подальшого використання у процесі викладання англійської мови.

Щодо інформаційної технології, то Закон України “Про національну програму інформатизації” від 4.02.1998 р. № 74/98-ВР визначає її як “цілеспрямовану органі-

зовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування” [4].

Адекватне використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у навчальному процесі є передумовою підвищення якості навчальних послуг, розширення їх можливостей, творчої реалізації особистості в навчальній діяльності.

ІКТ в освіті через їх потенціал сприяють реалізації таких дидактичних завдань:

- підвищення якості освіти на основі взаємозв’язку загальнодидактичних принципів самостійності, активності й систематичності;
- розширення можливостей для безперервної освіти на основі реалізації принципів послідовності, наступності й доступності;
- забезпечення адекватного рівня підготовки педагогів для роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями; вдосконалення змісту навчання з урахуванням взаємодії загальнодидактичних принципів, охоплюючи принцип науковості, наочності, доступності, зв’язку теорії з практикою;
- постійне вдосконалення дидактичного забезпечення навчального процесу.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що науковці по-різному підходять до тлумачення досліджуваного феномену. ІКТ, включаючи комп’ютер як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю, являють собою сукупність комп’ютерно орієнтованих методів, засобів та організаційних форм навчання. Разом із терміном “ІКТ” використовують термін “*комп’ютерно-орієнтовані технології*” [2]. ІКТ визначають як: засіб реалізації поставлених глобальних завдань реформування вищої освіти, “особистісного розвитку людини та розкриття її потенціалу...” [3, с. 14]; “сукупність програмних, технічних, комп’ютерних і комунікаційних засобів, способів і новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу”. Підкреслимо наявність у назві цього поняття тісного зв’язку термінів “комунікація” та “інформація”, що характеризує подвійний характер технології – інформаційний зміст (інформаційне середовище) і комунікативні можливості (засіб зв’язку). Цю технологію науковці характеризують як *предметно й комунікативно спрямоване навчальне середовище*, включене в навчальну діяльність.

У своїй праці О. Пехота чітко конкретизує педагогічні завдання щодо засобів сучасних інформаційних технологій навчання [7]: інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості; побудова відкритої системи освіти, що забезпечує кожній дитині й дорослому власну траєкторію самоосвіти; системна інтеграція предметних галузей знань; розвиток творчого потенціалу тих, хто навчається, його здатності до комунікативних дій; розвиток умінь експериментально-дослідної діяльності й культури навчальної діяльності; формування інформаційної культури тих, хто навчається; реалізація соціального замовлення, зумовленого інформатизацією сучасного суспільства.

Виходимо з того, що ефективне застосування ІКТ у навчальному процесі можливе лише в тому випадку, коли відповідні технології не є певною надбудовою до існуючої системи навчання, а обґрунтовано й гармонійно інтегруються в цей процес, забезпечуючи нові можливості і викладачам, і студентам.

Визначаючи основні складові сучасних інформаційних технологій, науковці виокремлюють засоби сучасних інформаційних технологій (апаратне забезпечення та програмне забезпечення), а також методи сучасних інформаційних технологій.

Апаратне забезпечення включає в себе електронно-обчислювальні машини, персональні комп'ютери, локальні й глобальні мережі, засоби зберігання великих обсягів інформації (запам'ятовувальні пристрої), пристрої введення та виведення інформації тощо. Програмне забезпечення об'єднує інформаційні системи, програмні комплекси, мультимедійні й гіпермедійні системи, системи штучного інтелекту тощо. До методів зараховують такі, як системний аналіз, методи передачі, збереження та захисту інформації, методи колективного використання різноманітних інформаційних ресурсів

О. Пехота [7] пропонує систематизувати основні складові засобів сучасних інформаційних технологій таким чином (див. табл.).

Таблиця

Складові засобів сучасних інформаційних технологій навчання

Засоби сучасних інформаційних технологій			Методи засобів сучасних інформаційних технологій навчання	
Апаратні	Програмно-методичні	Навчально-методичні	Традиційна модель навчання	Нетрадиційна модель навчання
Класи навчальної обчислювальної техніки, локальні і глобальні комп'ютерні мережі, електронне демонстраційне обладнання, комп'ютерні лабораторії	Програмно-педагогічні засоби, комп'ютерні курси, програмно-методичні комплекси тощо	Навчальні й методичні посібники, нормативно-технічна документація, організаційно-інструктивні матеріали тощо	Фрагментарне використання комп'ютера на уроках як тренажера або демонстраційного приладу; контроль знань і тестування; робота учнів у позаурочний час	Дослідна робота в комп'ютерних лабораторіях, телекомунікаційні навчальні проекти, дистанційне навчання, використання пошукових систем тощо

Вивчаючи засоби сучасних інформаційних технологій навчання з точки зору їх застосування в навчальному процесі, Ю. Машбиць стверджує, що педагогіка досліджує засоби сучасних інформаційних технологій навчання як методологію і технологію навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання [6].

За результатами наукових праць фахівців, які вивчали засоби сучасні інформаційні технології, можна виокремити такі способи їх використання з метою організації навчального процесу:

- комп'ютерна підтримка організації навчального процесу, за якої комп'ютер виступає як засіб, що забезпечує індивідуальну роботу студентів;
- демонстрація навчальної інформації для групової роботи під керівництвом викладача;
- обробка та збереження інформації;
- обмін повідомленнями з метою організації спілкування на міжнародному рівні за допомогою телекомунікаційної мережі;
- отримання фрагментарної навчальної інформації в умовах індивідуального інформаційного простору за допомогою комп'ютера в режимі самостійного доступу до телекомунікаційних мереж.

С. Дишлева акцентує увагу на таких ознаках педагогічного процесу із застосуванням ІКТ: інтерактивність і діалоговий характер навчання; оптимальне поєд-

нання індивідуальної і групової роботи; підтримання у студентів відчуття психологічного комфорту при організації діалогу з комп'ютером; необмежене навчання [1].

Традиційно серед ІКТ виокремлюють технології синхронної (он-лайнової) (чат і ICQ) та асинхронної (оф-лайнової) комунікації (електронна пошта, телеконференції).

I. Розіна вирізняє чотири види *мережевих технологій*:

– *однаковий час та однакове місцезнаходження*: локальні мережеві програми, чати (Internet Relay Chat, IRC);

– *однаковий час та різне місцезнаходження* (синхронні технології): програми для миттєвої спільної роботи в комп'ютерній мережі, Інтернет-пейджинг та ICQ, Інтернет-телефонія, комп'ютерні аудіо- та відеоконференц-зв'язки;

– *різний час та однакове місцезнаходження* (інтерактивні технології): веб-форуми (web-based forums), дискусійні списки (discussion lists), гостьові книги (guest books), анкети-форми (questionnaires-forms);

– *різний час та різне місцезнаходження* (асинхронні технології): електронна пошта, списки розсилки, телеконференції (newsgroups) [8, с. 185].

Поділяємо погляди О. Кущенко, яка презентувала класифікацію основних видів ІКТ: за технологією реалізації (пошта, чат, форуми, живі журнали, аудіо-відео, миттєві повідомлення); за напрямом комунікації (face-to-face, *human communication* (міжособистісна, організаційна, комунікація в малих групах, публічний виступ та ін.); *опосередкована, mediated communication* (телебачення, радіо, преса та ін.); за часом здійснення on-line (забезпечують комунікацію в синхронному режимі on-line; найбільш близькі до звичайної взаємодії в реальному часі й просторі; швидкість обміну повідомленнями визначається швидкістю набору тексту, якістю програмного забезпечення, швидкістю каналу зв'язку: чат (Internet Relay Chat або Chat Rooms), служба миттєвої пошти, веб-чат, біла дошка відеоконференц-зв'язку або аудіографічної конференції, Інтернет-телефонія, Instant Messenger і ICQ, середовище MUD/MOO) або off-line (забезпечують комунікацію в асинхронному режимі off-line: електронна пошта, телеконференції, файлові сервери, власні інформативні ресурси, чати, форуми, веб-конференції, віртуальні клуби, комунікативні програми, рольові ігри, дошки повідомлень, War-комунікації, IP-телефонія, Wi-Fi) [5, с. 210–217]. Ці технології забезпечують як міжособистісну, так і односторонню комунікацію; інтерактивний режим роботи з навчальним матеріалом, зручний доступ до інтегрованих баз знань, довідників, зосереджених у комп'ютерних фондах, включених у телекомунікаційну мережу; діалогізацію навчального процесу, який здійснюється в особливому інформаційно-комунікаційному середовищі.

Сучасні пошукові системи інформації забезпечують можливість користувачеві мережі Інтернет за лічені секунди знайти необхідну інформацію.

Користувачі в Україні мають можливість користуватися найпоширенішими пошуковими системами: англomовними – Alta Vista (альтавіста) (США) www.altavista.com, Yahoo (Яхо) (США) www.yahoo.com, Infoseek (Інфосік) <http://infoseek.go.com>, Hot Bot (Хот Бот) <http://hotbot.lycos.com>, російськомовними – Google (Гугл) <http://groups.google.com>, Rambler (Росія) www.rambler.ru, Апорт (Росія) <http://aport.ru>, Яндекс (Росія) <http://yandex.ru>, україномовними – UKR.net (Україна) <http://www.ukr.net/>.

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи вивчення іноземної мови в Україні базуються на *Загальноєвропейських рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. У зв'язку з цим комп'ютерні ін-

формаційні технології виступають головним компонентом підвищення мотивації сучасного навчання та вивчення іноземної мови.

Отже, можна стверджувати, що хоча система освіти України пропонує досить багато інформаційних засобів вивчення іноземної мови, проте вони потребують подальшого вивчення й удосконалення.

Щодо комп'ютерної комунікації, то вона дає змогу послуговуватися комп'ютером як універсальним засобом оброблення й передавання інформації. Завдяки їй відкривається доступ до необмежених масивів інформації, яка зберігається у централізованих банках даних, забезпечує використання педагогом у навчальному процесі всього масиву знань, які доступні інформаційному суспільству.

Ми визначаємо комп'ютерну комунікацію як процес взаємообміну інформацією між суб'єктами за допомогою вербальних і невербальних комунікативних систем, опосередкований комп'ютерними засобами комунікації.

Впровадження комп'ютерних комунікацій підвищує вимоги до писемного мовлення, передбачає уміння користуватися інформаційними ресурсами комп'ютерних технологій.

До основних комунікативних можливостей комп'ютерної комунікації належать:

- *мультимедійний зв'язок*, який поєднує голос, відеозображення та текст, що передаються однією фізичною лінією зв'язку;

- *гіпермедіасистеми*, що стимулюють внутрішній діалог користувача, розкриваючи способи мислення, сприяючи зіставленню різних позицій, спонукаючи до самостійного розмірковування та оцінювання висловлених гіпотез, прийняття самостійних рішень;

- *телекомунікаційні технології*, які базуються на спілкуванні, зближенні, вільному обміні думками, ідеями, інформацією учасників спільного проекту.

Діяльність сучасного педагога пов'язана з необхідністю застосовувати візуалізовані засоби відображення інформації в електронній формі; збирати інформацію, отриману з різних джерел у різний час, та з'єднувати її у зв'язану структуру. Для цього викладач використовує можливості комп'ютерних мереж, які забезпечують користування засобами обміну інформацією й колективне використання апаратних, програмних та інформаційних ресурсів.

На цій основі можна підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземної мови й інтенсифікувати засвоєння специфічних для цієї дисципліни вмій і навичок. У зв'язку з цим необхідна підготовка студентів до роботи в цьому середовищі й застосування засобів ІКТ у процесі вивчення іноземних мов.

Висновки. На основі аналізу наукових праць нами було визначено, що інфокомунікаційні засоби мають величезний потенціал у підготовці студентів у процесі вивчення іноземної мови, які дають можливість ознайомлюватися з різним автентичними, текстовими, аудіо- та відеоматеріалами, взяти участь у проектній діяльності, створюють умови для реалізації інтелектуального потенціалу студентів, виховує толерантність і загальну культуру.

У зв'язку з цим можна сформулювати такі вимоги до інфокомунікаційних засобів вивчення іноземної мови: можливість використання для організації різних видів навчальної діяльності; можливість поповнення навчального матеріалу; методично обґрунтований графічний інтерфейс; помірне й обґрунтоване використання відео- й аудіоматеріалів; можливість опрацювання різних типів даних; локальний і мережевий режим роботи, здійснення аудіоконтролю студентів; можливість викла-

дача спостерігати за процесом навчання студентів у мережевому оточенні; дружній інтуїтивний інтерфейс; контроль за студентами за допомогою якісного тестування. Ці засоби повинні надавати можливість ускладнювати завдання для тих студентів, які успішно справляються із запропонованими тестами й навпаки, спрощувати завдання для студентів, які відчують труднощі при їх виконанні; здійснювати збір інформації про типові помилки при виконанні завдань із метою їх опрацювання, а також вести статистику помилок за цим розділом, аналізувати їх і пропонувати уроки для покращення засвоєння матеріалу.

На нашу думку, більш активне застосування різноманітних інфокомунікаційних засобів буде сприяти засвоєнню іноземної мови студентами в освітньому просторі, що й покладено в основу експериментального дослідження, яке ми проводимо.

Список використаної літератури

1. Дишлева С. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С. Дишлева. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/6804>.
2. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики / М.І. Жалдак // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць / НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2003. – Вип 7. – С. 3–16.
3. Жеванкіна Н.В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічних університетах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.В. Жеванкіна. – Луганськ, 2009. – 274 с.
4. Закон України “Про національну програму інформатизації” від 4 лютого 1998 року // ВВР. – 1998. – 27–28. – 182 с.
5. Кущенко О.С. До проблеми сутності, типів та особливостей Інтернет-комунікації / О.С. Кущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць / ред. Т.І. Сущенко та ін. – К. ; Запоріжжя, – 2007. – Вип. 45. – С. 210–217.
6. Машбиц Е.И. Диалог в обучающей системе / Е.И. Машбиц, В.В. Андриевская, Е.Ю. Комиссарова. – К., 1989. – 182 с.
7. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
8. Розина И.Н. Теория и практика компьютерно-опосредованной коммуникации в России: состояние и перспективы : сб. науч. тр. / И.Н. Розина // Теория коммуникации и прикладная коммуникация : Вестник Российской коммуникативной ассоциации / под общ. ред. И.Н. Розиной. – Ростов н/Д, 2002. – Вып. 1. – С. 185–192.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2013.

Крамаренко Т.В., Мединская С.И. Особенности применения информационно-коммуникационных технологий при обучении английскому языку

В статье анализируются основные аспекты применения информационно-коммуникационных технологий при изучении английского языка, а также описываются перспективы их дальнейшего использования. Определено понятие “информационно-коммуникационные технологии обучения”. На основе анализа разных подходов к применению компьютерной коммуникации раскрыта суть этого понятия и обоснованы способы его последующего использования во время преподавания английского языка. Предложена систематизация основных составляющих средств современных информационных технологий. Представлены основные коммуникативные возможности компьютерной коммуникации.

Ключевые слова: интеграция информационных и коммуникативных технологий, дистанционное образование, традиционные образовательные технологии, аутентичное общение, межкультурная коммуникация.

Kramarenko T. Medynska S. Applying of information and communication technologies while teaching English as a foreign language

The article deals with the main aspects of applying information and communication technologies while teaching English as a foreign language and the prospects of their further using are also described. The concepts of information and communication technologies have been exposed. Information technology (IT) is considered to be the application of computers and telecommunications equipment to store, retrieve, transmit and manipulate data, often in the context of a business or other enterprise. The term is commonly used as a synonym for computers and computer networks, but it also encompasses other information distribution technologies such as television and telephones. Several industries are associated with information technology, such as computer hardware, software, electronics, semiconductors, internet, telecom equipment, e-commerce and computer services. In order to use technology effectively, educators need to be trained in using technology and they need to develop a good understanding of it. Technology is used to enhance learning; therefore it is important for educators to be comfortable using it to ensure that students get the full advantages of educational technology. Teaching with technology is different than teaching within a typical classroom. Teachers must be trained in how to plan, create, and deliver instruction within a technological setting. It requires a different pedagogical approach. Teachers must find a way to assess students on what they take away from a class and meaningful, known knowledge, especially within an eLearning setting. Teacher, Researcher and Inventor do play a critical role in country building by intellectual power and thinking applied in shaping up the future of the young generation. Teaching with technology becomes most effective; technology does not mean that using interactive electronic boards and LCD power point presentation. On the basis of analysis of various computer communication approaches application the essence of this concept has been exposed and methods of the subsequent using during teaching English have been grounded. The systematization of the fixed component of modern information technologies has been offered. Basic communicative possibilities of computer communication have been given.

Key words: *integration of information and communicative technologies, distance learning, traditional education technologies, authentic communication, intercultural communication.*